

Doplnění gramatiky 5. lekce (Bartoňkova skripta)

3. KONJUGACE

Slovesa 3. konjugace jsou v **1. osobě** indikativu přítomného aktiva zakončena **-ō**, v **infinitivu** přítomného aktiva **-ere** (proti zakončení **-eō**, **-ēre** u sloves 2. konjugace). **Kmen** těchto sloves je zakončen na **souhlásku** (tzv. **souhláskové kmene**). Časujeme je podle vzoru *legō, ere* (kmen *leg-*). Mezi kmenem slovesným a osobními koncovkami stojí v jednotlivých osobách vkladné samohlásky *i, e, u*.

aktivum:				
sg.			pl.	
1.	<i>leg-ō</i>	čtu	<i>leg-i-mus</i>	čteme
2.	<i>leg-i-s</i>	čteš	<i>leg-i-tis</i>	čtete
3.	<i>leg-i-t</i>	čte	<i>leg-u-nt</i>	čtou

pasivum:				
sg.			pl.	
1.	<i>leg-or</i>	jsem čten, čte se o mně	<i>leg-i-mur</i>	jsme čteni, čte se o nás
2.	<i>leg-e-ris</i>	jsi čten, čte se o tobě	<i>leg-i-minī</i>	jste čteni, čte se o vás
3.	<i>leg-i-tur</i>	je čten, čte se o něm	<i>leg-u-ntur</i>	jsou čteni, čte se o nich

Imperativ

Imperativ sloves 3. konjugace v **2. osobě** singuláru tvoříme přidáním koncovky **-e** k přítomnému kmeni slovesa; tvar pro **2. osobu plurálu** se tvoří přidáním **koncovky -te** k slovesnému kmeni, rozšířenému o vkladnou samohlásku *i*.

2. os. sg.		2. os. pl.	
<i>leg-e!</i>	čti!	<i>leg-i-te!</i>	čtěte!

Několik sloves 3. konjugace má **nepravidelné tvary** imperativu **2. osoby singuláru**:
dīc! „řekni!“ (*dīcere* „říkat“), *dūc!* „veď!“ (*dūcere* „vést“), *fāc!* „dělej!“ (*facere* „dělat“)

Infinitiv

Infinitiv přítomného **aktiva** sloves 3. konjugace tvoříme přidáním **koncovky -re** k přítomnému kmeni slovesa, rozšířenému o vkladnou samohlásku *e*, infinitiv přítomného **pasiva** pak přidáním **koncovky -ī** ke **kmeni** slovesnému. Infinitiv přítomného pasiva 3. konjugace je odlišný od infinitivu přítomného pasiva ostatních konjugací, protože se v něm neobjevuje **-r-**.

aktivum		pasivum	
<i>leg-e-re</i>	číst	<i>leg-ī</i>	být čten

3. KONJUGACE, TYP CAPIO (PŘECHODNÁ KONJUGACE)

Slovesa 3. konjugace jsou v **1. osobě** indikativu přítomtu aktiva zakončena **-iō**, v **infinitivu** přítomtu aktiva **-ere** (proti ostatním slovesům 3. konjugace, která jsou zakončena na **-ō**, *ere*). V časování se v některých osobách a časech na rozdíl od vzoru *legō*, *ere* objevuje **-i**.

aktivum:				
sg.			pl.	
1.	<i>cap-i-ō</i>	chytám	<i>cap -i-mus</i>	chytáme
2.	<i>cap-i-s</i>	chytáš	<i>cap -i-tis</i>	chytáte
3.	<i>cap-i-t</i>	chytá	<i>cap-i-u-nt</i>	chytají

pasivum:				
sg.			pl.	
1.	<i>cap-i-or</i>	jsem chytán	<i>cap-i-mur</i>	jsme chytáni
2.	<i>cap-e-ris</i>	jsi chytán	<i>cap-i-minī</i>	jste chytáni
3.	<i>cap-i-tur</i>	je chytán	<i>cap-i-u-ntur</i>	jsou chytáni

Imperativ

Imperativ se tvoří stejně jako u slovesa *legō*, *ere*.

2. os. sg.		2. os. pl.	
<i>cap-e!</i>	chytej!	<i>cap-i-te!</i>	chytejte!

Infinitiv

Infinitiv se tvoří stejně jako u slovesa *legō*, *ere*.

aktivum		pasivum	
<i>cap-e-re</i>	chytat	<i>cap-ī</i>	být chytán

4. KONJUGACE

Slovesa 4. konjugace jsou v **1. osobě** indikativu přítomtu aktiva zakončena **-iō**, v **infinitivu** přítomtu aktiva **-īre**. **Kmen** těchto sloves je zakončen **-ī** (tzv. **ī-kmeny**). Časujeme je podle vzoru *audiō*, *īre* (kmen *audī-*). Ve třetí osobě plurálu aktiva i pasiva vkládáme mezi kmen slovesa a osobní koncovku samohlásku **-u-** (podobně jako ve 3. konjugaci).

aktivum:				
sg.			pl.	
1.	<i>aud-i-ō</i>	slyším	<i>aud-ī-mus</i>	slyšíme
2.	<i>aud-ī-s</i>	slyšíš	<i>aud-ī-tis</i>	slyšíte
3.	<i>aud-i-t</i>	slyší	<i>aud-i-u-nt</i>	slyší

pasivum:				
sg.			pl.	
1.	<i>aud-i-or</i>	jsem slyšen	<i>aud-ī-mur</i>	jsme slyšeni
2.	<i>aud-ī-ris</i>	jsi slyšen	<i>aud-ī-minī</i>	jste slyšeni
3.	<i>aud-ī-tur</i>	je slyšen	<i>aud-i-u-ntur</i>	jsou slyšeni

Imperativ

Imperativ sloves 4. konjugace v **2. osobě singuláru** odpovídá slovesnému **kmeni**; tvar pro **2. osobu plurálu** se tvoří přidáním koncovky **-te** ke kmeni slovesa.

2. os. sg.		2. os. pl.	
<i>aud-ī!</i>	slyš!	<i>aud-ī-te!</i>	slyšte!

Infinitiv

Infinitiv přítomného **aktiva** sloves 4. konjugace se tvoří přidáním koncovky **-re** ke **kmeni** slovesa, infinitiv **pasivní** pak přidáním koncovky **-rī** k témuž **kmeni** (podobně jako u sloves 1. a 2. konjugace).

aktivum		pasivum	
<i>aud-ī-re</i>	slyšet	<i>aud-ī-rī</i>	být slyšen

IMPERFEKTUM SLOVES 3. A 4. KONJUGACE

Indikativ imperfekta sloves **1. a 2. konjugace** se tvoří vsunutím **-bā-** mezi slovesný kmen a osobní koncovku. U sloves **3. a 4. konjugace** se před tuto příponu přidává vsuvný vokál **-ē-**, tedy **-ēba-**.

Přehled časování všech konjugací

aktivum:					
singulár					
1.	<i>laudā-ba-m</i> chválil jsem	<i>monē-ba-m</i> napomínal jsem	<i>leg-ē-ba-m</i> četl jsem	<i>capi-ē-bam</i> chytal jsem	<i>audi-ē-ba-m</i> slyšel jsem
2.	<i>laudā-bā-s</i>	<i>monē-bā-s</i>	<i>leg-ē-bā-s</i>	<i>capi-ē-bā-s</i>	<i>audi-ē-bā-s</i>
3.	<i>laudā-ba-t</i>	<i>monē-ba-t</i>	<i>leg-ē-ba-t</i>	<i>capi-ē-ba-t</i>	<i>audi-ē-ba-t</i>
plurál					
1.	<i>laudā-bā-mus</i>	<i>monē-bā-mus</i>	<i>leg-ē-bā-mus</i>	<i>capi-ē-bā-mus</i>	<i>audi-ē-bā-mus</i>
2.	<i>laudā-bā-tis</i>	<i>monē-bā-tis</i>	<i>leg-ē-bā-tis</i>	<i>capi-ē-bā-tis</i>	<i>audi-ē-bā-tis</i>
3.	<i>laudā-ba-nt</i>	<i>monē-ba-nt</i>	<i>leg-ē-ba-nt</i>	<i>capi-ē-ba-nt</i>	<i>audi-ē-ba-nt</i>
pasivum:					
singulár					
1.	<i>laudā-ba-r</i> byl jsem chválen	<i>monē-ba-r</i> byl jsem napomínán	<i>leg-ē-ba-r</i> byl jsem čten, četli mě	<i>capi-ē-ba-r</i> byl jsem chytán	<i>audi-ē-ba-r</i> byl jsem slyšen
2.	<i>laudā-bā-ri-s</i>	<i>monē-bā-ri-s</i>	<i>leg-ē-bā-ri-s</i>	<i>capi-ē-bā-ri-s</i>	<i>audi-ē-bā-ri-s</i>
3.	<i>laudā-bā-tur</i>	<i>monē-bā-tur</i>	<i>leg-ē-bā-tur</i>	<i>capi-ē-bā-tur</i>	<i>audi-ē-bā-tur</i>
plurál					
1.	<i>laudā-bā-mur</i>	<i>monē-bā-mur</i>	<i>leg-ē-bā-mur</i>	<i>capi-ē-bā-mur</i>	<i>audi-ē-bā-mur</i>
2.	<i>laudā-bā-minī</i>	<i>monē-bā-minī</i>	<i>leg-ē-bā-minī</i>	<i>capi-ē-bā-minī</i>	<i>audi-ē-bā-minī</i>
3.	<i>laudā-ba-ntur</i>	<i>monē-ba-ntur</i>	<i>leg-ē-ba-ntur</i>	<i>capi-ē-ba-ntur</i>	<i>audi-ē-ba-ntur</i>

FUTURUM SLOVES 3. A 4. KONJUGACE

Slovesa 3. a 4. konjugace tvoří budoucí čas v 1. os. sg. aktiva i pasiva příponou **-a-**, v ostatních osobách příponou **-e-/-ē-**, které vkládáme mezi kmen přítentu a osobní koncovku.

Futurum sloves 3. a 4. konjugace končí na:

aktivum	-am	-ēs	-et	-ēmus	-ētis	-ent
pasivum	-ar	-ēris	-ētur	-ēmur	-ēminī	-entur

Přehled časování všech konjugací

aktivum:					
singulár					
1.	<i>laudā-bō</i> budu chválit, pochválím	<i>monē-bō</i> budu napomínat, napomenu	<i>leg-a-m</i> budu číst, přečtu	<i>capi-a-m</i> budu chytat, chytanu	<i>audi-a-m</i> budu poslouchat, uslyším
2.	<i>laudā-bi-s</i>	<i>monē-bi-s</i>	<i>leg-ē-s</i>	<i>capi-ē-s</i>	<i>audi-ē-s</i>
3.	<i>laudā-bi-t</i>	<i>monē-bi-t</i>	<i>leg-e-t</i>	<i>capi-e-t</i>	<i>audi-e-t</i>
plurál					
1.	<i>laudā-bi-mus</i>	<i>monē-bi-mus</i>	<i>leg-ē-mus</i>	<i>capi-ē-mus</i>	<i>audi-ē-mus</i>
2.	<i>laudā-bi-tis</i>	<i>monē-bi-tis</i>	<i>leg-ē-tis</i>	<i>capi-ē-tis</i>	<i>audi-ē-tis</i>
3.	<i>laudā-bu-nt</i>	<i>monē-bu-nt</i>	<i>leg-e-nt</i>	<i>capi-e-nt</i>	<i>audi-e-nt</i>
pasivum:					
singulár					
1.	<i>laudā-bo-r</i> budu (po)chválen	<i>monē-bo-r</i> budu napomínán, budu napomenut	<i>leg-a-r</i> budu (pře)čten	<i>capi-a-r</i> budu chytán, chycen	<i>audi-a-r</i> budu (u)slyšen
2.	<i>laudā-be-ris</i>	<i>monē-be-ris</i>	<i>leg-ē-ris</i>	<i>capi-ē-ris</i>	<i>audi-ē-ris</i>
3.	<i>laudā-bi-tur</i>	<i>monē-bi-tur</i>	<i>leg-ē-tur</i>	<i>capi-ē-tur</i>	<i>audi-ē-tur</i>
plurál					
1.	<i>laudā-bi-mur</i>	<i>monē-bi-mur</i>	<i>leg-ē-mur</i>	<i>capi-ē-mur</i>	<i>audi-ē-mur</i>
2.	<i>laudā-bi-minī</i>	<i>monē-bi-minī</i>	<i>leg-ē-minī</i>	<i>capi-ē-minī</i>	<i>audi-ē-minī</i>
3.	<i>laudā-bu-ntur</i>	<i>monē-bu-ntur</i>	<i>leg-e-ntur</i>	<i>capi-e-ntur</i>	<i>audi-e-ntur</i>

DEPONENTNÍ SLOVESA

Deponentní slovesa (*deponentia*) jsou slovesa mající **pouze pasivní tvary**, ale **aktivní význam**. Rozdělujeme je podle kmene do čtyř konjugací stejně jako slovesa aktivní a **časujeme** je s výjimkou imperativu stejně jako **slovesa aktivní v pasivu**.

Indikativ přítomnosti

1. konjugace				
	sg.		pl.	
1.	<i>hort-or</i>	povzbuzuji	<i>hort-ā-mur</i>	povzbuzujeme
2.	<i>hort-ā-ris</i>	povzbuzuješ	<i>hort-ā-minī</i>	povzbuzujete
3.	<i>hort-ā-tur</i>	povzbuzuje	<i>hort-a-ntur</i>	povzbuzují
2. konjugace				
1.	<i>ver-e-or</i>	bojím se	<i>ver-ē-mur</i>	bojíme se
2.	<i>ver-ē-ris</i>	bojíš se	<i>ver-ē-minī</i>	bojíte se
3.	<i>ver-ē-tur</i>	bojí se	<i>ver-e-ntur</i>	bojí se
3. konjugace				
1.	<i>sequ-or</i>	následuji	<i>sequ-i-mur</i>	následujeme
2.	<i>sequ-e-ris</i>	následuješ	<i>sequ-i-minī</i>	následujete
3.	<i>sequ-i-tur</i>	následuje	<i>sequ-u-ntur</i>	následují
3. konjugace, typ capiō				
1.	<i>pat-i-or</i>	trpím	<i>pat-i-mur</i>	trpíme
2.	<i>pat-e-ris</i>	trpíš	<i>pat-i-minī</i>	trpíte
3.	<i>pat-i-tur</i>	trpí	<i>pat-i-u-ntur</i>	trpí
4. konjugace				
1.	<i>larg-i-or</i>	uděluji	<i>larg-ī-mur</i>	udělujeme
2.	<i>larg-ī-ris</i>	uděluješ	<i>larg-ī-minī</i>	udělujete
3.	<i>larg-ī-tur</i>	uděluje	<i>larg-i-u-ntur</i>	udělují

Imperativ

Imperativ deponentních sloves v singuláru odpovídá hypoteticky vytvořenému infinitivu přítomnosti aktiva, v plurálu je shodný s 2. os. pl. ind. prez. akt.:

	2. os. sg.		2. os. pl.	
1. konjugace	<i>hort-ā-re!</i>	povzbuzuj!	<i>hort-ā-minī!</i>	povzbuzujte!
2. konjugace	<i>ver-ē-re!</i>	boj se!	<i>ver-ē-minī!</i>	bojte se!
3. konjugace	<i>sequ-e-re!</i>	následuj!	<i>sequ-i-minī!</i>	následujte!
3. konjugace, typ capiō	<i>patere</i>	trp!	<i>pat-i-minī</i>	trpte!
4. konjugace	<i>larg-ī-re!</i>	uděluj!	<i>larg-ī-minī!</i>	udělujte!

Infinitiv

Infinitiv deponentních sloves odpovídá pasivním infinitivům sloves příslušné konjugace:

1. konjugace	<i>hort-ā-rī</i>	povzbuzovat
2. konjugace	<i>ver-ē-rī</i>	bát se
3. konjugace	<i>sequ-ī</i>	následovat
3. konjugace, typ capiō	<i>pat-ī</i>	trpět
4. konjugace	<i>larg-ī-rī</i>	udělovat

Participium præsens

Deponentní slovesa mají rovněž **participium præsens**. Tvoří se stejně jako u ostatních sloves a má **aktivní význam**.

1. konjugace	<i>hort-āns, -antis</i>	ten, který povzbuzuje; povzbuzující
2. konjugace	<i>ver-ēns, -entis</i>	ten, který se bojí; bojící se
3. konjugace	<i>sequ-ēns, -entis</i>	ten, který následuje; následující
3. konjugace, typ capiō	<i>pat-i-ēns, entis</i>	ten, kteří trpí, tpící
4. konjugace	<i>larg-i-ēns, -i-entis</i>	ten, který uděluje; udělující

Indikativ imperfekta

Jak bylo uvedeno výše, tvary deponentních sloves se tvoří stejně jako pasivní tvary sloves nedeponentních. Odlišnost spočívá pouze v tom, že se překládají aktivně.

1. konjugace

	sg.		pl.	
1.	<i>hort-ā-ba-r</i>	povzbuzoval jsem	<i>hort-ā-bā-mur</i>	povzbuzovali jsme
2.	<i>hort-ā-bā-ris</i>	povzbuzoval jsi	<i>hort-ā-bā-minī</i>	povzbuzovali jste
3.	<i>hort-ā-bā-tur</i>	povzbuzoval	<i>hort-ā-ba-ntur</i>	povzbuzovali

2. konjugace

1.	<i>ver-ē-ba-r</i>	bál jsem se	<i>ver-ē-bā-mur</i>	báli jsme se
2.	<i>ver-ē-bā-ris</i>	bál ses	<i>ver-ē-bā-minī</i>	báli jste se
3.	<i>ver-ē-bā-tur</i>	bál se	<i>ver-ē-ba-ntur</i>	báli se

3. konjugace

1.	<i>sequ-ē-ba-r</i>	následoval jsem	<i>sequ-ē-bā-mur</i>	následoval jsme
2.	<i>sequ-ē-bā-ris</i>	následoval jsi	<i>sequ-ē-bā-minī</i>	následovali jste
3.	<i>sequ-ē-bā-tur</i>	následoval	<i>sequ-ē-ba-ntur</i>	následovali

3. konjugace, typ capiō

1.	<i>pat-i-ē-ba-r</i>	trpěl jsem	<i>pat-i-ē-bā-mur</i>	trpěli jsme
2.	<i>pat-i-ē-bā-ris</i>	trpěl jsi	<i>pat-i-ē-bā-minī</i>	trpěli jste
3.	<i>pat-i-ē-bā-tur</i>	trpěl	<i>pat-i-ē-ba-ntur</i>	trpěli

4. konjugace

1.	<i>larg-i-ē-ba-r</i>	uděloval jsem	<i>larg-i-ē-bā-mur</i>	udělovali jsme
2.	<i>larg-i-ē-bā-ris</i>	uděloval jsi	<i>larg-i-ē-bā-minī</i>	udělovali jste
3.	<i>larg-i-ē-bā-tur</i>	uděloval	<i>larg-i-ē-ba-ntur</i>	udělovali

Indikativ futura I.**1. konjugace**

	sg.		pl.	
1.	<i>hort-ā-bo-r</i>	budu povzbuzovat	<i>hort-ā-bi-mur</i>	budeme povzbuzovat
2.	<i>hort-ā-be-ris</i>	budeš povzbuzovat	<i>hort-ā-bi-minī</i>	budete povzbuzovat
3.	<i>hort-ā-bi-tur</i>	bude povzbuzovat	<i>hort-ā-bu-ntur</i>	budou povzbuzovat

2. konjugace

1.	<i>ver-ē-bo-r</i>	budu se bát	<i>ver-ē-bi-mur</i>	budeme se bát
2.	<i>ver-ē-be-ris</i>	budeš se bát	<i>ver-ē-bi-minī</i>	budete se bát
3.	<i>ver-ē-bi-tur</i>	bude se bát	<i>ver-ē-bu-ntur</i>	budou se bát

3. konjugace

1.	<i>sequ-a-r</i>	budu následovat	<i>sequ-ē-mur</i>	budeme následovat
2.	<i>sequ-ē-ris</i>	budeš následovat	<i>sequ-ē-minī</i>	budete následovat
3.	<i>sequ-ē-tur</i>	bude následovat	<i>sequ-e-ntur</i>	budou následovat

3. konjugace, typ capiō

1.	<i>pat-i-a-r</i>	budu trpět	<i>pat-i-ē-mur</i>	budeme trpět
2.	<i>pat-i-ē-ris</i>	budeš trpět	<i>pat-i-ē-minī</i>	budete trpět
3.	<i>pat-i-ē-tur</i>	bude trpět	<i>pat-i-e-ntur</i>	budou trpět

4. konjugace

1.	<i>larg-i-a-r</i>	budu udělovat	<i>larg-i-ē-mur</i>	budeme udělovat
2.	<i>larg-i-ē-ris</i>	budeš udělovat	<i>larg-i-ē-minī</i>	budete udělovat
3.	<i>larg-i-ē-tur</i>	bude udělovat	<i>larg-i-e-ntur</i>	budou udělovat

PŘEHLED KONJUGACÍ

Příslušnost slovesa ke konjugaci poznáme podle zakončení 1. os. sg. indikativu přítomného aktiva a infinitivu přítomného aktiva. Tyto informace najdeme ve slovníku.

	1. konjugace	2. konjugace	3. konjugace	3. konjugace, typ capiō	4. konjugace
1. os. sg. ind. prez. akt.	-ō	-eō	-ō	-iō	-iō
inf. prez. akt.	-āre	-ēre	-ere	-ere	-īre
příklad	<i>laudō, āre</i> <i>narrō, āre</i>	<i>moneō, ēre</i> <i>videō, ēre</i>	<i>legō, ere</i> <i>parcō, ere</i>	<i>capiō, ere</i> <i>fugiō, ere</i>	<i>audiō, īre</i> <i>oboediō, īre</i>

U deponentních sloves je to stejné, místo aktivních tvarů jsou příslušné tvary pasivní:

	1. konjugace	2. konjugace	3. konjugace	3. konjugace, typ capiō	4. konjugace
1. os. sg. ind. prez. akt.	-or	-eor	-or	-ior	-ior
inf. prez. akt.	-ārī	-ērī	-ī	-ī	-īrī
příklad	<i>hortor, ārī</i>	<i>vereor, ērī</i>	<i>loquor, ī</i>	<i>patior, ī</i>	<i>blandior, īrī</i>